

## De Minderbroeder graaf Jacob van Hoorne

HET artikel van pater-archivaris Sloots (1941) deed mij de aantekeningen opdiepen, welke ik veel jaren geleden gemaakt heb op het stedelijk archief van Hulst. Daarin, ik meende het mij heel goed te herinneren, zou het antwoord te vinden zijn op de vragen, welke in 1904 pater Aurelius Pompen stelde in zijn uitvoerige levensbeschrijving van bovengenoemden Minderbroeder<sup>1)</sup>. Het geheugen had mij niet in den steek gelaten. De rekeningen van de stad Hulst geven op die vragen een afdoend antwoord.

De oudste geschiedschrijver, die een korte mededeeling heeft nagelaten over het stichtingsjaar van het Minderbroeder-klooster te Hulst, is Adriaan de But, een tijd- en landgenoot<sup>2)</sup>.

Van zich zelven verhaalt hij, in 1456 ter studie te zijn gegaan naar Leuven. Hij volgde daar eenigen tijd de lessen aan de hoogeschool, doch keerde spoedig terug naar zijne ouders, die zich inmiddels in Hulst hadden gevestigd. Daar was „de bouw begonnen van een nieuw klooster der ongeschoeide broeders van de orde van den H. Franciscus”.

Gramaye, die in 1608 persoonlijk Hulst bezocht om gegevens te verzamelen voor de geschiedenis dezer stad<sup>3)</sup>, noemt het jaartal 1458. Als stichters wijst hij aan Judocus Creveninghen en diens echtgenoot Elisabeth Suilden. De foutieve spelling dier geslachtsnamen zal wel geweten moeten worden aan den zetter<sup>4)</sup>.

Jacob van Lansberghe geeft ook het jaartal 1458 en den juisten naam van den Stichter Joos van Cruiningen. Daarachter laat hij volgen, dat gedacht moet worden aan de heroprichting van een ouder klooster<sup>5)</sup>.

Deze laatste mededeeling heeft vermoedelijk Fred. Caland bewogen, om eveneens van een vroeger bestaand Minderbroederklooster te spreken. Den naam van de Minnebrug in S.R. 1341 wil hij verbinden aan een daar staand klooster van Minderbroeders<sup>6)</sup>. Zeker is dat onjuist; vermoedelijk moet hier worden gedacht aan het in Hulst wonende geslacht Minne.

Dat Gramaye goed ingelicht was over den naam van den stichter, wordt bevestigd door het regest eener Vaticaanse oorkonde, welke dr. G. Brom in het eerste stuk zijner *Archivalia in Italië* onder n. 170 heeft medegedeeld.

1458, October 7. Pius II gelast den bisschop van Utrecht, op verzoek van Judocus de Crueningen, kamerheer en raadsheer van Philips, hertog van Bourgondië, en diens vrouw Elisabeth Swilden, dat hij de buiten Hulst gelegen kapel, waarbij tot dusverre 5 of 6 begijnen (mulieres nullius disciplinae regularis) woonachtig zijn, late inrichten als nonnenklooster der Minderbroeders Observanten.

Indien de tekst van het verzoekschrift in het pauselijk rescript juist is overgenomen, is het oorspronkelijk plan gewijzigd. Te Hulst toch werd in 1458 opgericht een klooster voor Minderbroeders, niet voor zusters Franciscanessen.

Over de stichters heb ik weinig levensbijzonderheden kunnen vinden.

De stamlijst der heeren van Kruiningen in de *Cronijk van Smallegange* noemt dezen Joos niet. Hij was raad en kamerling van hertog Philips. Met deze titels vond ik hem reeds vermeld in 1454 en 1461<sup>7)</sup>. Zijne echtgenoot, Elisabeth de Wilde (den tweeden naamval van dezen familienaam vond ik herhaaldelijk in de archieven van Sluis) zal behooren tot het bekende geslacht de Wilde (le Sauvage).

Dertig jaren later is het klooster, dat buiten de wallen stond, om militaire redenen afgebroken.

Een lange post in de rekening 1488 Maart 1489 geeft over meerdere punten voldoende inlichting:

item betaelt Jan Panissen, molenaere, ter cause van den huse ende erve ghestaen ende ghelegghen up Scelphonc, dat hy ghecocht hadde om de somme van 12 .pgr. ghereets ghelts, welken coop hij overghegheven heeft den Observanten van deser stede ter bede van henl. ende van anderen goede mannen. Ende mids dat zy huer clooster hadden staende buten der veste an de zuutzyde van der voors. stede, (dat) verbrant ende ghedestruert was omme tbehout van derzelve stede ende insetenen van diere, so eist, dat wy ter beden van de voorn. Observanten ende van vele andere goede mannen, hebben henl. gheassigneert ende bewijst eene plecke van erve der stede toebehoorende, ghelegghen up Scelphonc, mitsgaders den voorn. huusse ende erce, daermede voorn. Jan Panissen henlieden thuerer bede ghenoucht heeft, welc huus ende erve ghenouch fundament es van den nieuwen clooster ende convente, dat zy ghestelt ende ghesticht

hebben binnen der voors. stede up Scelphonc. Ende hebben mids het nieuwe klooster in gebruik is genomen.

ghepres. den provinciael van de Observanten mitsgaders broeder Clays Beverijn, gardiaan int jaer voireden, die hier quamen visiteren tnieuwe convent. (1488 Maart 1489).

Tot slot nog een bericht over de kloosterkerk. Philips de Schoone schonk 16 April 1499 twee honderd pond boven de 1200 pond reeds eerder ontvangen, en wel „pour emploier tant en III verrières à l'honneur et mémoire du roy des Romains, son père, madame la duchesse Marie, sa mère, et monseigneur l'archiduc et madame l'archiduchesse, qui seront assises ou nouveau cuer. qu'ilz avoient lors fait faire en leur église, comme pour eulx aidier à parfaire leur dicte église et autres édifices.”<sup>8)</sup>

Deze verschillende berichten over het klooster te Hulst meende ik hier te moeten mededeelen, omdat zij de mededeelingen van Pompen aanvullen en verbeteren.

Volgens de franciscaansche traditie is graaf Jacob van Hoorne te Hulst lid geworden van de orde der Minderbroeders. Doch het jaer zijner intrede was niet bekend.

Zooals ik in den aanvang reeds zeide, geven de rekeningen der stad Hulst een afdoend antwoord. De rekening 1472 Meidag 1473 heeft onder de uitgaven dezen post: ghepr. minen heere van Horne up den 15en dach in Meye, als hy profes dede ten Observanten 8 kannen.

Op 15 Mei 1473 legde de graaf van Hoorne dus de plechtige geloften af. Binnen het jaer ontving hij de h. priesterwijding. In de rek. 1473—1474 wordt de uitgave verantwoord „van eender hame ende een screve roots wijns, ghesconcken ten Observanten ter eerster messe van minen heere van Huerne.” De juiste datum is niet opgeteekend, maar een voorgaande post spreekt van de eerste mis van broeder Benignus Coeman op „den 3en in Louwe”, d.i. 3 Januari 1474. 1<sup>e</sup> payment Kerstavond 1480 4 p.

Nog eenmaal verschijnt de graaf in de rekening van het volgende jaer: „ghepres. up den eersten Sinxendach (1474) broeder Jacop van Huerne ende broeder Zegher de Gardin de Dixmude”.

Eene aantekening van den in den beginne genoemden Adriaan de But veronderstelt, dat de graaf nog kloosterling te Hulst was, toen zijn zoon Jan, na den dood van Lodewijk van Bourbon in 1482, op den bisschoppelijken zetel te Luik werd verheven: successit Johannes filius comitis de Huerne apud Hulst in observantia Minoritarum degentis<sup>9)</sup>.

Pompen heeft nog eene vraag niet kunnen beantwoorden: *wanneer* heeft de graaf afstand geteekend?

De rekenkamer van het Brabantsche leenhof licht ons hierover in. Op 19 Juni 1470 betaalde zijn opvolger, graaf Jacob II de leenrechten voor het verhef van de heerlijkheid Cranendonck en Eindhoven. Deze was hem ten deel gevallen „by overgevinge h. Jacops sijn vader”<sup>10)</sup>.

Ik keer nog even terug naar de rekeningen der stad Hulst.

Daarin vond ik een kleine aanwijzing over het jaer, waarin de graaf misschien het voornemen heeft opgevat Minderbroeder te worden.

Op 2 April 1467 was Jacob's tweede zoon, „joncker Vrederic van Huerne” te Hulst. Het kan zijn, dat deze te Hulst voor zijn vader inlichtingen moest gaan inwinnen bij de Minderbroeders aldaar. Immers de reis van Weert naar het voor hem vreemde stadje Hulst moet een zekere bestemming hebben gehad. Met zijn aanstaand huwelijk kan m.i. deze reis weinig hebben uit te staan. Op 4 December van hetzelfde jaer 1467 werd de huwelijksovereenkomst te Enghien opgemaakt<sup>11)</sup>.

Willemstad.

G. C. A. JUTEN, pastoor.

<sup>1)</sup> Publications XL (1904).

<sup>2)</sup> Uitgave van Kervijn van Lettenhove in: *Chroniques relatives à l'histoire des ducs de Bourgogne* (1870), blz. 358. — Vgl. over dien geschiedschrijver Fruytier in *Nieuw Ned. Biografisch Woordenboek*, dl. I; deze meent, dat de But zijne ouders vóór 1450 heeft verloren.

<sup>3)</sup> Gepr. aen heer en de mr. Johan Baptiste de Grammeye, Canonick ende raedt van haer hoocheden, alhier in stede gedeputeert tot het maecken van de Cronycken. I.R. 1608 Mei 1609.

Idem aen den clerq van myne eerw. heere Grammeye, historograaph van hunne hoocheden, over de presentatie by hem aen burchmeestre ende schepenen gedaen van sekere gheprente historie van de stede ende haere privilegiën. S.R. 1612 Mei 1613.

<sup>4)</sup> *Antiquitates Flandriae* blz. 30, uitgave 1708. De eerste uitgave van 1610 (?) heb ik niet bij de hand.

<sup>5)</sup> *Beschryvinghe van de stadt Hulst* (1692), blz. 64.

<sup>6)</sup> *Archief Zeeuwsch Genootsch. der Wetensch.* VII (1869), blz. 194.

<sup>7)</sup> R. Fruin, *De rekeningen in 1607 naar de Zeeuwsche rekenkamer overgebracht* (1909). R. 57 en 281.

<sup>8)</sup> *Messenger des sciences hist.* 1855, blz. 412.

<sup>9)</sup> A.p., blz. 359. <sup>10)</sup> A.R.A. Brussel, *Comptes* 17148 f 105.

<sup>11)</sup> Goethals, *Dictionaire général.*, t. III.